

ทุนมนุษย์

ยุค 5.0 สร้างไทยยั่งยืน ขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ

ปาฐกถา ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล

ประธานกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
ในงาน “Thai Journalists Association 69th Anniversary” Talk

ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล

ประธานกรรมการบริหารกองทุน
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

สวัสดิ์ศรีรับท่านผู้มีเกียรติ

ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้รับเชิญให้มากล่าวปาฐกถาในหัวข้อ **“ทุนมนุษย์” ยุค 5.0 สร้างไทยยั่งยืน จัดความยากจนลดความเหลื่อมล้ำ** ในโอกาสครบรอบ 69 ปีสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ทุนมนุษย์ (human capital) มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของแต่ละปัจเจกบุคคล ทุนมนุษย์ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานทักษะขั้นสูง ซึ่งนำไปสู่นวัตกรรมที่เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ที่สำคัญบทบาทของทุนมนุษย์ยังสามารถเติบโตได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้น การลงทุนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวอย่างมาก¹

¹ Lucas Jr (1988) , Romer (1990) และ Mankiw et al. (1992)

ปาฐกถาในวันนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.ความท้าทายสำคัญ
ในการลงทุนพัฒนาทุน
มนุษย์ในศตวรรษที่ 21

2.สถานการณ์
ทุนมนุษย์
ของประเทศไทย

3.ข้อเสนอ
การลงทุน
ในทุนมนุษย์

01

ความท้าทายในศตวรรษที่ 21

การลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์ต้องคำนึงถึงความท้าทาย 6 ด้านสำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเร่งเตรียมความพร้อมด้านทุนมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนี้

ความท้าทายแรกโควิด-19 ซึ่งได้สร้างแนวโน้มที่ไม่แน่นอนสำหรับตลาดแรงงานและเร่งให้ลักษณะงานเปลี่ยนแปลงไป ต้องการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบอัตโนมัติ และการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเพิ่มขึ้น บริษัทจำนวนมากลงทุนในเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับวิกฤตในอนาคต

สอง ประชากรสูงอายุ ในปี 2564 ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นอันดับสามของโลก ส่วนแบ่งของประชากรวัยทำงานคาดว่าจะลดลงจากร้อยละ 71 ในปี 2563 เป็นร้อยละ 56 ในปี 2603 (ธนาคารโลก 2564) แนวโน้มเหล่านี้อาจส่งผลในทางลบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลดลงของการเติบโตของรายได้ต่อหัว มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มผลิตภาพของแรงงานไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่มีทักษะและคุณสมบัติต่ำ และเพื่อดึงดูดและฝึกอบรมประชากรวัยหนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่ที่ไม่ได้ใช้งานในตลาดแรงงานให้มากขึ้น

สาม ความยากจนในชนบท การลดความยากจนของประเทศไทยชะลอตัวตั้งตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นไป โดยความยากจนจะเพิ่มขึ้นในปี 2559, 2561 และ 2563 ความยากจนในประเทศไทยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในชนบท คนจนร้อยละ 79 ยังคงอยู่ในพื้นที่ชนบทและส่วนใหญ่อยู่ในครัวเรือนเกษตรกรรม (ธนาคารโลก 2565) อัตราความยากจนในปี 2563 ในพื้นที่ชนบทสูงกว่าในเขตเมืองถึง 3 เปอร์เซ็นต์ และมีคนจนในชนบทมากกว่าคนจนในเมืองเกือบ 2.3 ล้านคน (ธนาคารโลก 2565)

สี่ ความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้ แม้ว่าประเทศไทยจะพยายามลดความยากจน แต่ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และความเหลื่อมล้ำยังคงมีอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประชากรในเมืองและชนบท ประเทศไทยมีอัตราความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้สูงสุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในชนบทคิดเป็นประมาณร้อยละ 68 ของครัวเรือนในเมือง (ธนาคารโลก 2565) ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ยังคงมีอยู่บ่งชี้ว่าประชากรเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

ห้า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงาน การเติบโต และการกระจายรายได้ ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) คาดการณ์ว่าภายในปีพ.ศ. 2643 ต้นทุนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสำหรับอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนามอาจเทียบเท่ากับการสูญเสียร้อยละ 6.7 ของ GDP รวมกันในแต่ละปี และอาจเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในขณะเดียวกันก็ยิ่งทำให้ความยากจนรุนแรงขึ้น³

หก ภัยทางธรรมชาติ ประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติหลายประการ ผลกระทบร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติสามารถมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งและหลากหลายต่อตลาดแรงงาน เศรษฐกิจและสังคม

³ Guivarch, Taconet, and Mejean 2564; ADB 2564)

ความท้าทายทั้งหลายเหล่านี้กำลังเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญและทิศทางการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศที่จะต้องปรับตัวให้ทันในบริบทและเงื่อนไขใหม่ ไม่ปล่อยให้เกิดการสูญเสีย หรือเด็กเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา หรือไม่ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพแม้แต่คนเดียว เพราะเด็กทุกคนเป็นมนุษย์ทองคำ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า

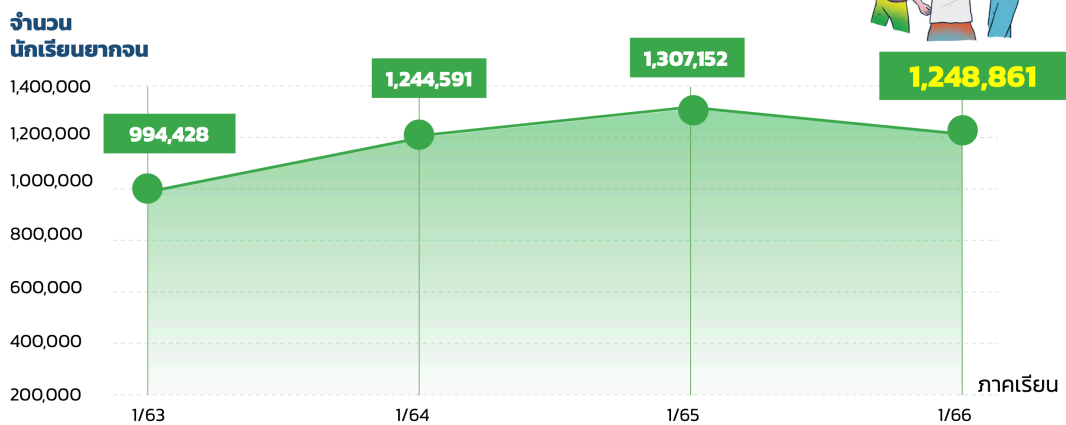
ทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพเท่านั้นที่จะช่วยให้ผู้คนก้าวผ่านความท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจต่างๆ เหล่านี้ได้ และทำให้โอกาสที่คนไทยหลุดพ้นจากความยากจนข้ามรุ่นและประเทศไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางเป็นจริงได้ ไม่เพียงแต่เป็นเพียงแค่ความฝัน เช่นเดียวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 จะทยอยครบกำหนดในอีกไม่กี่ปี หากไม่เร่งลงทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนาทุนมนุษย์ ประเทศไทยยังมีความเสี่ยงที่จะไม่บรรลุเป้าหมายนี้

อย่างไรก็ดี ท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้ ผมขอชวนทุกท่านย้อนกลับมาทบทวนสถานการณ์ทุนมนุษย์ของประเทศไทย

02

สถานการณ์ทุนมนุษย์ของประเทศไทย

สถานการณ์จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ
ภาคเรียนที่ 1/2566

หมายเหตุ : ประมวลผลจากจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษทั้งหมดในแต่ละภาคเรียน (ทุกสังกัด)
ณ วันที่ 20 ต.ค. 2566

อันดับแรก คือมิติความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส จากข้อมูลสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปีการศึกษา 2566 โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีจำนวนนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษราว 1.8 ล้านคน โดย กสศ. สนับสนุนทุนเสมอภาคให้แก่เด็กนักเรียนยากจนพิเศษ หรือยากจนระดับรุนแรง (Extremely Poor) จำนวน 1,248,861 คน เมื่อเทียบกับปี 2563 ที่ตัวเลขยังไม่แตะหลักล้านคือ 994,428 คน ซึ่งความยากจนในระดับรุนแรงนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เด็กในกลุ่มนี้ไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาได้ และจำต้องออกจากระบบการศึกษาไปในที่สุด

จากการติดตามข้อมูลเส้นทางการศึกษาของนักเรียนจากครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษตั้งแต่ปี 2562-2566 มีข้อค้นพบ ดังนี้

1. ยิงการศึกษาในระดับสูง โอกาสที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะได้เรียนต่อก็ยิ่งลดลงเรื่อยๆ ซึ่งในปีการศึกษา 2566 มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพียง 1 ใน 10 คนเท่านั้นที่สามารถศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้สำเร็จ
2. ช่วงขั้นรอยต่อทางการศึกษา ถือเป็นช่วงเวลาวิกฤตที่เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบมากที่สุด เพราะจำเป็นต้องย้ายสถานศึกษาในช่วงเปิดเทอมและต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เช่น ค่าธรรมเนียมการสมัครเรียน ค่าเดินทาง หรือค่าเตรียมความพร้อมในการเรียนต่อ

ด้วยเหตุนี้ เด็กนักเรียนจากครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษจึงต้องเผชิญกับอุปสรรคจำนวนมาก จนในที่สุดต้องตัดสินใจที่จะไม่ไปต่อในเส้นทางการศึกษาแม้จะมีความต้องการแค่ไหนก็ตาม

2.สถานการณ์ทุนมนุษย์ของประเทศไทย **มิตีความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส**

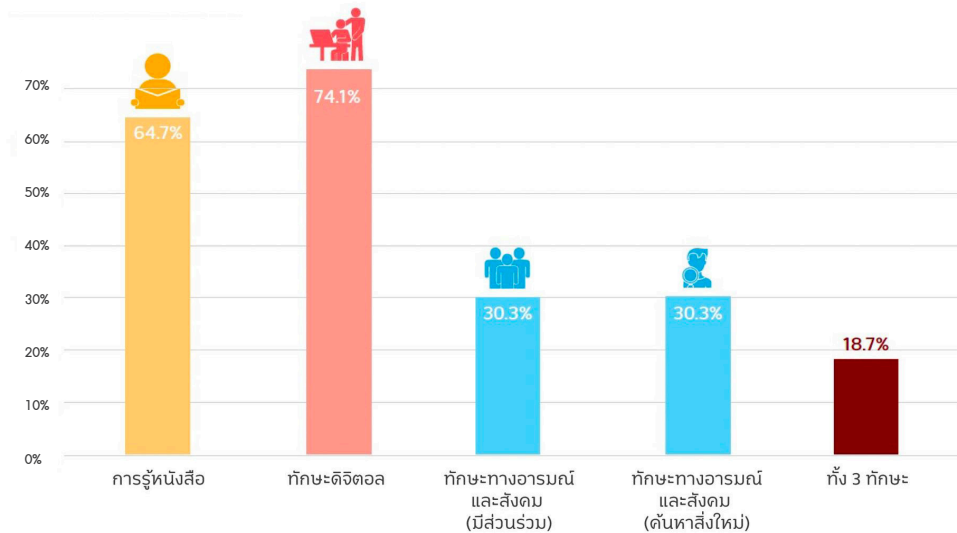
รอยต่อ ม.ปลาย/ปวช. - อุดมศึกษา
: ปัญหาอุปสรรคจากเสียงของเยาวชน

จากการสำรวจยังพบอีกว่า ค่าใช้จ่ายแรกเข้าในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเทอมแรกราว 13,200-29,000 บาท หรือคิดเป็นรายได้เฉลี่ยทั้งปีของสมาชิกครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษ โดยค่าใช้จ่ายเหล่านี้ประกอบด้วยค่าสอบ ค่าสมัครคัดเลือก TCAS ค่าแรกเข้า ค่าหอพัก ค่าเครื่องแบบนักศึกษา ค่าธรรมเนียมการศึกษาเทอมแรก

สถานะของทักษะทุนชีวิต ใน ประเทศไทย

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทักษะทุนชีวิต โดยสัดส่วนประชากรเยาวชนและผู้ใหญ่ (อายุ 15-64 ปี) จำนวนมากขาดทักษะทุนชีวิต

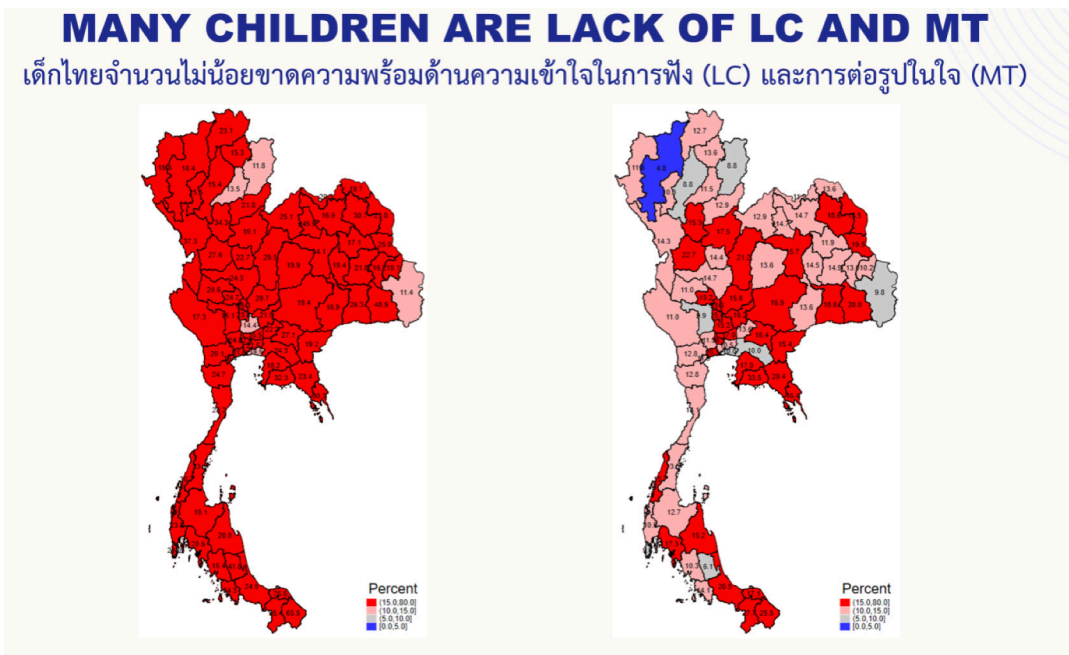
ที่มา: โครงการสำรวจทักษะและความพร้อมเยาวชนและประชากรวัยแรงงาน (ASAT) พ.ศ. 2565

อันดับสอง มติความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ เมื่อวันที่ 21 - 22 ก.พ. ที่ผ่านมา กสศ. ร่วมกับธนาคารโลก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เปิดเผยผลการวิจัยสำรวจทักษะความพร้อมของกลุ่มประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย (Adult Skills Assessment in Thailand: ASAT) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เยาวชนและประชากรวัยแรงงาน อายุระหว่าง 15 – 64 ปี กำลังเผชิญวิกฤตขาดแคลนทักษะทุนชีวิต (Crisis of Foundational Skills) อย่างรุนแรง กว่า 2 ใน 3 ของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ไม่สามารถอ่านและเข้าใจข้อความสั้น ๆ เพื่อแก้ปัญหาอย่างง่าย 3 ใน 4 ของเยาวชนและผู้ใหญ่มีความยากลำบากในการใช้เว็บไซต์เพื่อทำงานง่าย ๆ และกว่าร้อยละ 30 ขาดทักษะในการคิดริเริ่มเพื่อสังคมและความกระตือรือร้น โดยการขาดทักษะพื้นฐานดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจกว่า 3.3 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของ GDP ประเทศไทยในปี 2565

ท่านผู้มีเกียรติครับ ท่านทราบหรือไม่ว่า **ปัญหาดังกล่าวไม่ได้มีแค่เฉพาะในกลุ่มเยาวชนและแรงงานเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว วิกฤตทักษะคนชีวิตได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ช่วงวัยที่เป็นเด็กเล็ก ทอยยสะสมความขาดทุนในทุนชีวิตมาอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน**

ผมขอชวนทุกท่านร่วมทำความเข้าใจวิกฤตทักษะคนชีวิตให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยชุดข้อมูลต่าง ๆ และงานวิจัยติดตามสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำตามช่วงวัยที่สำคัญที่สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ของกสศ. ร่วมกับภาคีร่วมดำเนินงาน ดำเนินการศึกษาติดตามมาอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้ครับ

**จุดเริ่มต้นของความขาดทุนในทักษะคนชีวิต :
ปัญหาการขาดแคลนทักษะพื้นฐานในเด็กปฐมวัย**

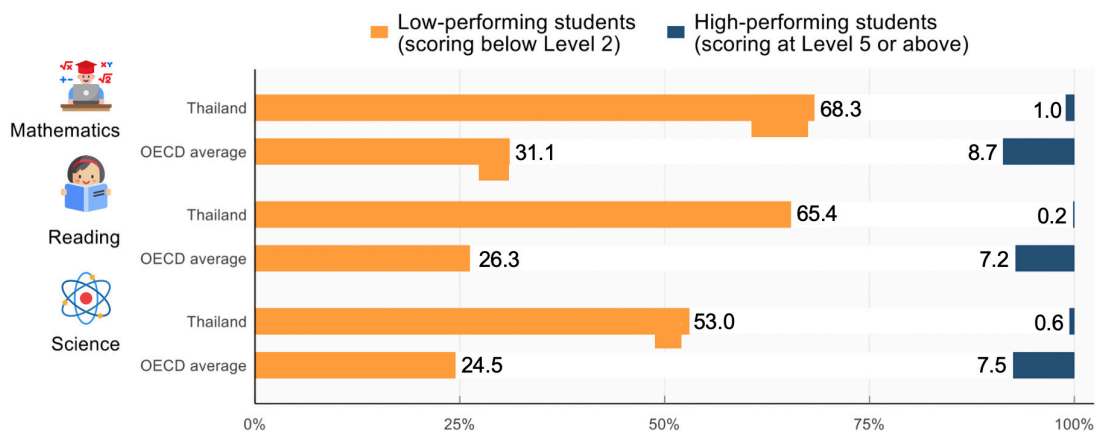
จากการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัย (Thailand School Readiness Survey: TSRS) ซึ่ง กสศ. ดำเนินการร่วมกับคณะผู้วิจัยที่นำโดยรองศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ กิเลนทอง สถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED) คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจความพร้อมในทักษะพื้นฐานด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ และความจำใช้งาน (Working Memory) ของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 43,213 คน ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2562 – 2565 พบว่า เด็กปฐมวัยไทยมีความพร้อมด้านความเข้าใจในการฟัง (Listening Comprehension) ในระดับที่น่ากังวล โดยมีเด็กปฐมวัยทั่วประเทศกว่าร้อยละ 25 ที่มีระดับความพร้อมด้านดังกล่าวในระดับที่ต่ำมาก (เด็กสามารถ

ตอบคำถามจากเรื่องราวที่ฟังได้อย่างถูกต้องไม่ถึงร้อยละ 25 หรือเพียง 1 ข้อหรือน้อยกว่า จากทั้งหมด 5 ข้อ) โดยเกือบทุกจังหวัดมีสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีความพร้อมด้านความเข้าใจในการฟังในระดับที่ต่ำมากสูงกว่าร้อยละ 15 และมีบางจังหวัด เช่น จังหวัดปัตตานี มีสัดส่วนของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความพร้อมด้านดังกล่าวต่ำมากสูงถึงร้อยละ 77 ในทำนองเดียวกัน ผลการสำรวจยังชี้ให้เห็นว่า มีจังหวัดจำนวนมากที่เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะความพร้อมในการต่อรูปในใจ (Mental Transformation) ในระดับต่ำมากสูงกว่าร้อยละ 15 และมีเด็กปฐมวัยไทยอีกจำนวนไม่น้อยที่มีระดับความพร้อมด้านความจำใช้งานในระดับต่ำมากเช่นกัน

ท่านผู้มีเกียรติครับ ประเด็นที่น่าสนใจจากผลการสำรวจข้างต้นอีกประการหนึ่งคือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ชี้ให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยที่มาจากครัวเรือนยากจนมีแนวโน้มที่จะมีระดับความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาต่ำกว่าเด็กปฐมวัยที่มาจากครัวเรือนที่มีเศรษฐกิจฐานะสูงกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นเริ่มต้นมาตั้งแต่ก่อนเด็กจะเข้าสู่ระบบ

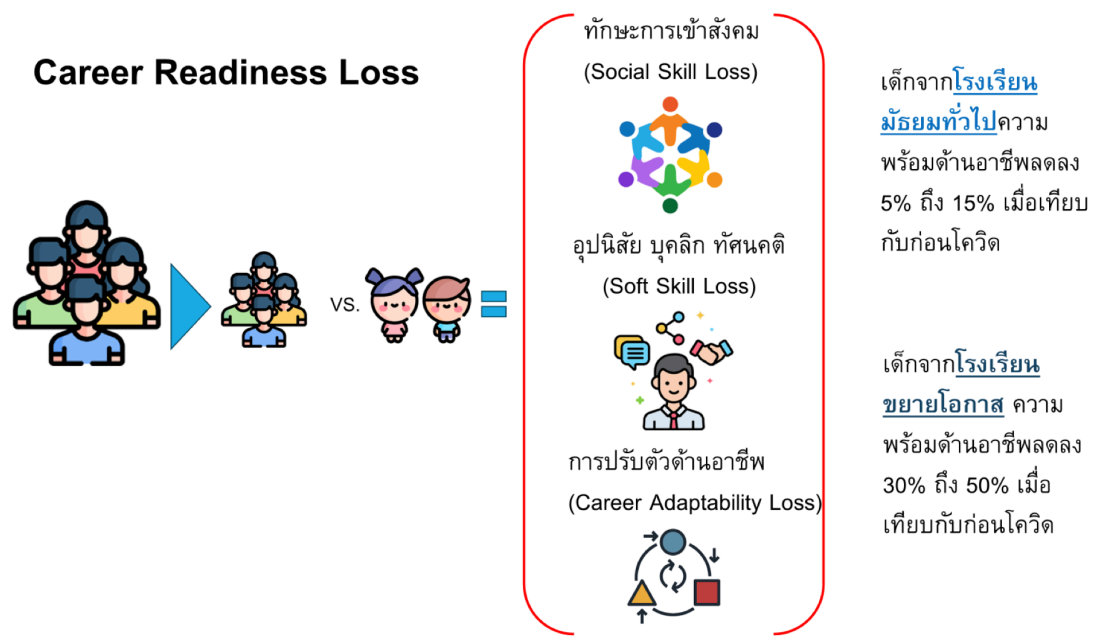
จากความขาดแคลนทักษะพื้นฐานในระดับปฐมวัยสู่การขาดทักษะพื้นฐานในระดับชั้นที่สูงขึ้น

ผลการประเมินนักเรียนในโครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ในปี 2022 (พ.ศ. 2565)

ที่มา : OBEC (2023)

หากพิจารณาในระดับมัธยมศึกษา จากผลการประเมินนักเรียนในโครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ในปี 2022 (พ.ศ. 2565) พบว่ามีนักเรียนไทยที่มีอายุ 15 ปี กว่า 2 ใน 3 ที่มีทักษะการอ่านและทักษะคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานที่เด็กในช่วงวัยดังกล่าวจะสามารถเข้าใจ และมีส่วนร่วมกับสังคมได้อย่างมีความหมาย เช่น การเข้าใจวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้เขียนในบทความ หรือการแก้ไขโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ (ร้อยละ 68.3 และ 65.4 ตามลำดับ) และกว่าครึ่งที่มีทักษะวิทยาศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานในการเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพบได้โดยทั่วไป (ร้อยละ 53) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว อย่างกลุ่มประเทศ OECD กว่า 2 เท่า

ท่านผู้มีเกียรติครับ วิฤตทักษะนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทักษะ Hard Skills หรือทักษะเชิงความรู้หรือเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงทักษะ Soft Skills หรือทักษะทางอารมณ์สังคมที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคปัจจุบันอีกด้วย จากผลการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน (Career Readiness Survey) ใน 26 จังหวัดทั่วทุกภูมิภาค ที่ กสศ. ดำเนินการร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งให้เห็นว่า ในภาพรวมของประเทศ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 – 3 มีทักษะทุนจิตวิทยาเชิงบวก (หากล้มแล้วสามารถลุกได้) ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะความร่วมมือกัน อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่เด็กในวัยดังกล่าวควรมี นอกจากนี้ ผลการประเมินยังบ่งชี้ว่า นักเรียนไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จนทำให้เกิดการถดถอยในทักษะ Soft Skills ลดลงมากถึงร้อยละ 30 – 50 และกลุ่มนักเรียนที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์นั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนที่มาจากครัวเรือนยากจน

ฝ่าวิกฤตทุนมนุษย์ทุกช่วงวัย ด้วยการศึกษและการพัฒนาทักษะที่มีคุณภาพ และเสมอภาค

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและงานวิจัยต่าง ๆ ที่หยิบยกมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ปัญหาการขาดแคลนทักษะพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่าน ทักษะด้านดิจิทัล หรือทักษะทางอารมณ์ สังคม ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่เพียงเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว **ปัญหาดังกล่าวกระจายอยู่ในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ไปจนถึงประชากรวัยแรงงานในสัดส่วนและขนาดความรุนแรงไม่ต่างกัน** การที่ผู้ใหญ่จะมีทักษะการเข้าใจข้อความในการแก้ปัญหา จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านที่ดีตั้งแต่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และทักษะการอ่านที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ก็ย่อมต้องอาศัยพื้นฐานการฟังที่ดี ที่ควรได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ขณะที่ทักษะด้านดิจิทัลก็จำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ที่ได้รับการพัฒนาผ่านรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งรายวิชาคณิตศาสตร์ และการฝึกฝนทักษะด้านเหตุและผล อย่างทักษะการต่อรูปในใจ ในระดับปฐมวัย ในทำนองเดียวกัน ทักษะทางอารมณ์สังคมก็มิได้เกิดได้ในชั่วข้ามคืน แต่เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการบ่มเพาะ อบรม พัฒนา มาเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ก่อนจะผลิดอกออกผลในช่วงวัยทำงาน

ท่านผู้มีเกียรติครับ การที่ข้อมูลและงานวิจัยต่าง ๆ ชี้ให้เห็นถึง **“วิกฤตทักษะทุนชีวิตทุกช่วงวัย”** ดังที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ ถือเป็นสัญญาณอันตรายอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทย หากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมยังคงนิ่งเฉย และปล่อยให้วิกฤตนี้ลุกลามอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่ประชากรวัยแรงงานและประเทศไทยในปัจจุบันเท่านั้นที่จะขาดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ แต่จะหมายถึงกำลังคนในวันข้างหน้าที่จะยิ่งมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้นไปอีก ในโลกอนาคตที่ทักษะและงานมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่จะเข้ามาทดแทนการทำงานของมนุษย์มากขึ้น และมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคใหม่อยู่เสมอ สามารถนำเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์มาเป็นส่วนเสริมในการต่อยอดองค์ความรู้ (Intelligence Augmentation) ของพวกเขาได้ การขาดทักษะพื้นฐาน เช่น การทำความเข้าใจข้อความ ทักษะด้านดิจิทัล และทักษะชีวิตอย่างทักษะอารมณ์สังคม ของคนส่วนใหญ่ในทุกช่วงวัย จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นกังวลอย่างมากสำหรับอนาคตของประเทศ

การแก้ปัญหาเพื่อฝ่าวิกฤตทักษะทุนชีวิตทุกช่วงวัย จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานจากทุกภาคส่วน เพื่อเร่งพัฒนาและเสริมสร้างทักษะที่ขาดหายไปให้เป็นการขาดทุนสะสมที่จะทยอยสะสมขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นภาวะล้มละลายทางทุนชีวิตในวัยผู้ใหญ่ โดยควรมีการดำเนินมาตรการในแต่ละช่วงวัยที่เพียงพอและเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนให้ครัวเรือนยากจน

สามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่

นอกจากนี้การวิเคราะห์และผลการศึกษาวิจัยทั้งหมดนี้ ช่วยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีข้อมูลที่มีคุณภาพในการติดตามสถานการณ์การพัฒนาทุนมนุษย์ในแต่ละช่วงวัย ที่จะคอยทำหน้าที่เสมือนเป็นการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถวินิจฉัยโรคที่ซ่อนอยู่หรือติดตามสถานการณ์ของโรคที่มีอยู่ได้ และดำเนินมาตรการรักษาอย่างทันท่วงที ก่อนที่โรคจะลุกลามบานปลาย กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ยากและสายเกินไปที่จะแก้ไขให้หายหรือทุเลาลงได้

รัฐบาลสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลนี้เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างตรงจุดปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับกลุ่มที่เปราะบางที่สุด

3. ข้อเสนอการลงทุนในทุนมนุษย์

กสศ.มีข้อเสนอ เชิงนโยบายสำหรับเป็นแนวทางการลงทุนในทุนมนุษย์ 4 ประการ

1. ลงทุนในเด็กเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัย (Invest Early)

มุ่งเน้นลงทุนที่ตัวเด็กและครัวเรือน เพื่อคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
วางระบบการพัฒนาทุนมนุษย์แบบวงจรปิด
(Closed-Loop Human Development Model)

มีฐานข้อมูลรายบุคคลและสามารถติดตามเด็กทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยแรงงาน ไม่ปล่อยให้เกิดการสูญเสีย เด็กเยาวชนออกจากระบบการศึกษาแม้แต่คนเดียว (Zero-dropout)

1. ลงทุนในเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับปฐมวัย (Invest Early) โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยจากครัวเรือนได้เส้นความยากจน ซึ่งมีจำนวนเหลือเพียงประมาณปีละ 100,000 คนเท่านั้นในปัจจุบัน เพราะการพัฒนาตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นมีโอกาสช่วยลดช่องว่างของทุนมนุษย์ระหว่างเด็กด้วยโอกาสและเด็กกลุ่มอื่นได้มากกว่าการลงทุนในช่วงหลัง โดยมุ่งเน้นการลงทุนที่ตัวเด็กและครัวเรือน ซึ่งคือการเพิ่มคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง รวมทั้งสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรวางระบบการพัฒนาทุนมนุษย์แบบวงจรปิด (Closed-Loop Human Development Model) ซึ่งคือการมีฐานข้อมูลรายบุคคล และสามารถติดตามเด็กทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยแรงงานในทุกมิติเพื่อมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน โดยไม่ปล่อยให้เกิดการสูญเสีย (Zero-waste) เด็กแม้แต่คนเดียวจากการลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด

2. ลงทุนให้ถูกกลุ่มเป้าหมายสำคัญของประเทศ และด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด (Invest Smartly)

สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
(Learning Society)
และระบบการศึกษาทางเลือก
(Alternative Education) ที่มีความ
ยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต

สนับสนุนให้คนทุกกลุ่มมี
โอกาสเข้ารับการอบรมเพื่อยกระดับ
และพัฒนาทักษะใหม่
(Upskill and Reskill)

2. ลงทุนให้ถูกกลุ่มเป้าหมายสำคัญของประเทศและด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด (Invest Smartly)

ประเทศไทยควรลงทุนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Learning Society) และระบบการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ที่มีความยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต เยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษาหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับและชั้นพื้นฐานทุกๆ ปี การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอย่างมีคุณภาพและเสมอภาค และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะ Soft Skills ให้กับผู้เรียนในช่วงวัยต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้คนทุกกลุ่มมีโอกาสเข้ารับการอบรมเพื่อยกระดับและพัฒนาทักษะใหม่ (Upskill and Reskill) ซึ่งผลการวิจัยศึกษาของธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่าเป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศไทยก้าวข้ามออกจากวิกฤตทักษะได้

3. ลงทุนอย่างเสมอภาค (Invest Equitably)

ให้ความสำคัญต่อสิทธิทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยสูตรจัดสรรงบประมาณให้แก่เด็กเยาวชนในสังกัดต่างๆ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา ควรใช้หลักความเสมอภาค (Equity-based Budgeting)

3. ลงทุนอย่างเสมอภาค (Invest Equitably) ให้ความสำคัญต่อสิทธิทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยสูตรจัดสรรงบประมาณให้แก่เด็กเยาวชนในสังกัดต่างๆ ทั้งในและนอกระบบการศึกษาควรใช้หลักความเสมอภาค (Equity-based Budgeting) ซึ่งมีการชดเชยปัจจัยที่เป็นต้นเหตุแห่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างเป็นธรรม เช่น ความห่างไกลทุรกันดารของหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งความด้อยโอกาสประเภทต่างๆ ของเด็กเยาวชน เป็นต้น

4. ลงทุนด้วยนวัตกรรมทางการเงินการคลังเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (Invest Innovatively)

4. ลงทุนด้วยนวัตกรรมทางการเงินการคลังเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (Invest Innovatively)

โดยใช้แรงจูงใจในการลดหย่อนภาษี 2 เท่า มาพัฒนานวัตกรรมความร่วมมือและนวัตกรรมทางสังคม เพื่อสนับสนุนการลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน หรือการใช้มาตรการกึ่งการคลัง (Quasi-fiscal Policy) เพื่อสนับสนุนงบประมาณการลงทุนในทุนมนุษย์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน รวมถึงมีการเหนี่ยวนำทรัพยากรจากตลาดเงินและตลาดทุน มาร่วมลงทุนในมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการลงทุนในทุนมนุษย์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน

สิ่งสำคัญที่สุด ท่ามกลางวิกฤตทุนมนุษย์ของประเทศ เรื่องนี้ไม่เพียงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน**สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต**(establishing a learning society) สังคมที่ทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถและสร้างทักษะใหม่อย่างต่อเนื่องตลอดทุกช่วงชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีหลักประกันการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ มีการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเสมอภาคช่วยให้เศรษฐกิจไทยมีทุนมนุษย์คุณภาพสูง พร้อมขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ

ท่านผู้มีเกียรติครับ การลงทุนในทุนมนุษย์คือหนึ่งในกุญแจสำคัญสู่การบรรลุเป้าหมายการเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อคน 40% เพื่อออกจากกับดักรายได้ปานกลาง ภายในปี 2579 ของไทย ทุนมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ฐานภาษีที่กว้างและลึกขึ้น ช่วยเพิ่มรายได้ และรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศจากการเจริญเติบโตของรายได้คนไทยอย่างยั่งยืน จึงกล่าวได้ว่า

การลงทุนในทุนมนุษย์ให้เสมอภาคตั้งแต่ปฐมวัยถึงวัยแรงงานจะช่วยให้ประเทศไทย บรรลุ 2 เป้าหมายที่สำคัญที่พวกเราเราอคอยมายาวกว่า 4 ทศวรรษ ได้แก่เป้าหมายการออกจากกับดักรายได้ปานกลาง และเป้าหมายการยุติวงจรความยากจนข้ามรุ่นได้ในช่วงชีวิตของพวกเราทุกคนครับ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
อาคารเอส. พี. (อาคารเอ) ชั้น 13
เลขที่ 388 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

 02-079-5475

 02-619-1810, 02-619-1812

 www.eef.or.th

 @EEFThailand